

L'arribada a Menorca del turisme de masses ha implicat canvis econòmics i socials molt importants per a l'illa i la seva gent.

Fa just vint-i-cinc anys, quan encara gaudíem d'un cert equi-

el territori ha anat patint una pressió humana tan sobredimensionada que ha posat en perill el seu equilibri.

libri econòmic i els mitjans de desplaçament interior eren més pocs que els d'avui, conservàvem encara uns usos i costums en relació al territori que havíem heretat dels nostres avis: podíem anar a cercar espàrecs, caragols i bolets sense restriccions, podíem anar pràcticament a qualsevol cala, a fer-hi el dia o a acampar-hi, ningú no ens barrava el pas aumon.

La conversió de Menorca en terra de monocultiu turístic i la possibilitat dels diners fàcils han estat el terreny on ha florit l'especulació del territori, que no s'ha aturat en el terreny urbanístic per crear infraestructures turístiques: també el paisatge natural i el patrimoni històric n'han començat a patir

les conseqüències. Així hem vist aparèixer barreres i

cadenats on sempre hi havia hagut pas lliure i el territori ha anat patint una pressió humana tan sobredimensionada que ha posat en perill el seu equilibri. A la vegada, uns moviments socials d'ampla base han aixecat la seva veu per tal d'exigir a les autoritats una regulació que aturi aquest ús abusiu. I les autoritats han hagut d'intervenir; i s'han anat aprovant normes cada vegada més restrictives: primer va esser la llei de la costa sud de Ciutadella, després la llei d'espais naturals o la declaració de Menorca com a *Reserva de la Biosfera* i ara, fa unes setmanes, la llei del Camí de Cavalls.

Aquesta llei no pretén altra cosa que *garantir la defensa i la integritat del Camí de Cavalls, garantir el seu ús públic i racional, i assegurar-ne l'ús racional i la conservació adequada.*

Perquè, si és ben cert que la naturalesa, el paisatge i el patrimoni històric són béns col·lectius, que ningú pot fer-se

CAMÍ DE CAVALLS: LA RECUPERACIÓ D'UN PATRIMONI COL·LECTIU

seus en benefici exclusiu, també ho és que d'aquests béns n'hem de fer ús i no abús: Menorca és un territori limitat i l'ús que en podem fer també és limitat: no podem construir de manera il·limitada, no pot venir una quantitat il·limitada de turistes, la naturalesa verge -les platges, els barrancs, els boscos- el Camí de Cavalls i el patrimoni històric, si els volem conservar -i els necessitam conservar- no poden esser visitats i trepitjats incontroladament per un nombre il·limitat de persones.

garantir la defensa i la integritat del Camí de Cavalls, garantir el seu ús públic i racional, i assegurar-ne l'ús racional i la conservació adequada.

Necessitam conservar el nostre territori, el paisatge i el patrimoni històric. Per conservar-los front a l'especulació fan falta normes que en racionalitzin l'ús, però també una conscienciació ciutadana que faci efectives aquestes normes.

MEMÒRIA ANY 2000

1. CONFERÈNCIES I EXCURSIONS

- Gener** – Conferència sobre Ciutadella a l'Antic Règim a càrrec de M. A. Casanovas. 12 persones
– Excursió al Palau Olivar de Ciutadella. 20 persones.
- Febrer** – Conferència sobre el Pintor Andreu Galbis, a càrrec de G. Julià. 12 persones.
– Excursió a l'església de Santa Eulàlia d'Alaior, a càrrec de D. Enrich. 25 persones.
- Març** – Conferència sobre l'elaboració del formatge menorquí a càrrec de S. Seguí. 15 persones.
– Excursió a Son Gall. 40 adults i 17 fillets.
- Juny** – Excursió a l'ANEI de Santa Galdana a Macarella, a càrrec d'Isma Pelegrí, 40 persones.
- Setembre** – Conferència sobre el galió Wassa a càrrec d'Isidre Oliveres, en la inauguració de les Jornades. 80 persones.
- Desembre** – Conferència sobre la massoneria a Menorca: 200 anys d'història a càrrec de J. J. Morales. 35 persones.

Viatge a la Campània (Itàlia)

Els dies 11 a 15 d'octubre mitjançant la gestió de Viatges Magón i de la membre de la Junta Antònia Sales, es viatjà cap a les velles ciutats de Pompeia, Nàpols, Herculà i Paestum. 34 persones gaudiren d'un viatge molt intens i enriquidor, instal·lats a Sorrento i guiats per Giovanni, una persona molt qualificada i amb un gran domini de la matèria.

2. CAMP DE TREBALL DE TALATÍ

· Campaña de Difusió

En aquesta any la campanya de difusió es dugué a terme mitjançant l'obertura d'una pàgina web a Internet, l'edició de tríptics i pòsters que s'enviaren a les universitats i institucions de l'Administració, i la publicació d'una resenya a la *Revista de Arqueologia*.

Subvencions i patrocinis del CIM, AENA, GESA, DAMM, Coca-Cola, Foment de Turisme, Menorca Hotels, Ministeri de Defensa, Ajuntament de Maó.

La Universitat de València i l'Autònoma de Barcelona donen crèdits als alumnes que hi participen.

· Desenvolupament i resultats:

3 torns de 15 dies, amb 9-12 alumnes, 100 h repartides entre tasques de camp, laboratori i visites. Quant a l'excavació, s'ha avançat en la delimitació dels carrers i de la zona de treball comunitari al voltant de les cases.

· Exposició a l'aeroport de Menorca de dia 25 de setembre a 8 de gener de 2001

3. EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA SIMULADA (30 de juny)

El 30 de juny de 2000, aproximadament uns 50 fillets/es entre 6 i 10 anys participaren en una **excavació arqueològica simulada**. Tot va començar uns mesos abans quan la Junta decidí muntar aquesta activitat per a tancar el curs i es va posar a treballar en una experiència que suposava tot un repte, en ser la primera vegada que es duia a terme a l'illa i només tenir-ne les referències de les publicacions.

Fou possible amb l'ajud i subvencions de: Can Palliser, Conselleria de Cultura del CIM, TVMenorquina i Ajuntament de Maó

4. RELACIONS EXTERIORS

Amics del Museu d'Eivissa (26 – 28 de maig)

En el viatge que feren a Menorca, alguns membres van fer de guies a les excursions per l'illa i també se'ls oferí una visita comentada al Museu i una petita bereneta. L'intercanvi d'experiències va ser molt interessant i vàrem poder correspondre a les atencions rebudes quan, l'any passat, anarem a Eivissa.

Federación Española de Amigos de los Museos

Com a membres de la federació, els hem anant enviant la programació de les nostres activitats per al full informatiu, així com les nostres dades i trets més característics per a la pàgina web.

Asociación Española de Gestores del Patrimonio

Aquesta associació s'ha posat en contacte amb nosaltres per introduir-nos en un Directori sobre entitats espanyoles relacionades amb el PH que estan redactant. Els hem enviat la informació sol·licitada.

Adhesió al nomenament de Fill Adoptiu de Maó a Fernando Rubió Tudurí

5. MAILING- Museus per tal de demanar l'entrada gratuïta per als qui presentin el carnet de l'associació. S'ha escrit i obtingut alguna resposta als següents centres:

Exposició Santa Teresa (Sanitja), Museu Diocesà, fort de Marlborough, torre de Fornells, Museu Hernández Mora, Museu Pintor Torrent, Consorci Museu Militar, Museu de la Natura, Molí de Dalt, Museu Municipal de Ciutadella *Bastió de sa Font*, Fundació Pilar i Joan Miró, Can Gordiola, Parc Nacional de Cabrera, Museu de Deià, Museu Militar de Palma, Museu Diocesà i al Museu de la Catedral de Mallorca, Museu d'Art de Catalunya, Fundació Antoni Tàpies, Palau Reial de l'Almudaina de Palma, Museu Monogràfic d'Empuries, Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, Museu Picasso, Fundació Thyssen-Bornemisza, Museo Arte Reina Sofía, Museo de América, Museo del Prado, Museo Arqueológico Nacional, Museo Nacional de Arte Romano, IVAM (València), MACBA (Barcelona), Museo Nacional de Cerámica. València, Museu d'Arqueologia de Catalunya.

6. SECCIÓ D'ACTIVITATS SUBAQUÀTIQUES

Treballs de la Carta arqueològica del port de Maó

3a campanya (subvenció de la Conselleria de Cultura del CIM).

Prospeccions a l'illa de l'Aire

- Aquesta investigació ha rebut una subvenció de l'IME.
- Campanya d'immersions a la recerca de restes arqueològiques.

Jornades sobre patrimoni (29-30 setembre, 1 octubre)

Foren dedicades als dos membres de la Guàrdia Civil morts en acte de servei en les inundacions a Catalunya, presents en anteriors cursets de la secció.

Subvencions de : Ajuntament de Maó, Conselleria de Cultura del CIM, Ajuntament de Ciutadella.

A més, hi col·laboraren l'Agrupament del SEPRONA de Menorca, Amics de la Mar, Port de Maó i el Museu de Menorca.

Els participants foren 47 i tots reberen un CD amb els textos de les comunicacions presentades.

Immersiones dels dissabtes

A més dels llocs abans esmentats també s'han fet immersions al Cap Negre (vaixell de vapor), a l'Escull d'en Mesquida (vaixells Isaac Pereire i San Lorenzo), al port d'Addaia, a la Mola i a la Cova de la Verge.

7. PUBLICACIONS

S'han publicat dos núm. del full Imhotep, el 12 i 13. El mailing s'ha ampliat als instituts de Menorca.

S'ha presentat a la Conselleria de Cultura la publicació del primer llibre de la col·lecció d'AMM, *Sínies i vinyes, horts i molins (aproximació a l'estudi de l'entorn rural de Maó)* d'Albert Martínez que s'editarà properament, ja dins el 2001. Amb aquesta publicació iniciaren una col·lecció de l'associació, que podrà optar, com a entitat privada, als ajuts a la promoció d'edicions convocats per l'Administració.

8. BOTIGA

S'han elaborat noves reproduccions de les peces més venudes, pràcticament totes, i noves camisetes i "polos" amb un nou disseny de només el logotip i altres amb l'imhotep. Les despeses i els beneficis que aporten aquestes mercaderies i les altres de la botiga, es reflecteixen en l'estat de comptes del tresorer.

9. LOCAL COSTA DE SES PIQUES

Malauradament encara seguim sense aquest local per causes alienes a l'associació. L'obra està acabada però no s'ha finalitzat l'expedient administratiu, per la qual cosa ens haurem d'esperar.

10. INVENTARI

Maribel Herranz s'ha fet càrrec de l'elaboració de l'inventari de béns mobles de l'associació, tasca que ja començava a ser urgent després de cinc anys de funcionament.

L'adquisició d'aquest any (a compte del pressupost de l'any passat) ha estat el canó de llum, un instrument que ha millorat notablement l'equipament del saló d'actes del museu i ha facilitat l'exposició durant les conferències, cursets etc. L'altra inversió important de l'any és l'alternador, que possibilitarà desenvolupar moltes feines amb corrent elèctric al camp.

EL BRAUET DE TORRALBA D'EN SALORD

Una de les peces més emblemàtiques del Museu és la figureta de bronze del brauet de Torralba d'en Salord.

Va ésser trobada durant les campanyes d'excavació que M. Fernández-Miranda i W. Waldren van portar a terme a Torralba d'en Salord (Alaior-Menorca) al llarg dels anys 70 en una capella lateral de darrere i a l'esquerra de la taula, als peus d'un petit altar, juntament amb unes altres tres potetes de bronze pertanyents, possiblement, a un cavall.

Té 13 cm d'alçada per 18 de llarg i és fet a la cera perduda, tracta-

da amb tècnica similar a la d'altres troballes de l'entorn, com poden ser els braus de Costitx (Mallorca), encara que de dimensions molt més modestes. Per sota de cada una de les seves potes hi ha un pivot amb restes de plom, fet que indica que la figura estava pensada per anar encastada sobre un altar.

El fet d'haver estat trobada dins el recinte de taula -santuari del món talaiòtic menorquí- confirma el seu caràcter sagrat, relacionat amb les representacions del brau al llarg de la Mediterrània antiga, símbol de la fertilitat en societats eminentment agràries.

Derelictes de les nostres costes

Avui en aquest nou apartat del nostre Imhotep parlarem d'un dels derelictes clàssics més coneguts de Menorca, el vaixell romà republicà de les lloses del Llatzaret.

Aquest vaixell enfonsat va ser descobert accidentalment a finals del segle XIX com a resultat d'unes immersions realitzades per un bus per tal de poder desencallar un iot que havia perillat a l'entrada del port de Maó. Des d'aquell moment, el derelict va sofrir una espoliació constant fins els anys setanta. Moltes cases de Maó i Es Castell tenen àmfors procedents del nòlit del vaixell, mentre que altres peces van ser venudes a Barcelona.

La literatura arqueològica recull aquest jaciment des de principis del segle XX. El mateix Hernández Sanz, al seu *Compendio de geografía e Historia de Menorca* de l'any 1908, ja esmenta i dibuixa una àmfora procedent del vaixell del Llatzaret. La publicació científica més seriosa sobre aquest derelict és la publicada per Joan Carles de Nicolás i Mascaró l'any 1979.

Aquest vaixell romà es va enfonsar a l'entrada del port de Maó a finals del segle III aC. Transportava un carregament principal format per àmfors de vi procedents del sud d'Itàlia, conegudes amb el nom de grecoitàliques. Aquests recipients tenien tres tipus de cabuda diferents, unes àmfors contenien 25 litres de vi, unes altres 12 litres i les més petites 9 litres. Acompanyaven la càrrega principal de la nau, com a mercaderies secundàries, petits plats, bols i llumetes de ceràmica coneguda com a Campaniana A, caracteritzada perquè les seves parets porten un vernís negre, així com un seguit de petites àmfors de vi procedent de les illes de l'Egeu, concretament de Rodas, Cnidos i Kos.

El Museu informa

El Museu us informa que s'està preparant l'exposició i la publicació dels estudis realitzats al sepulcres megalítics de Biniai Nou.

Oportunament s'informarà a tots els socis per a la inauguració d'aquesta exposició.